

ISSN 2522-40-77 (Print)

ISSN 2522-4085 (Online)

DOI :10.36550

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія: ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Випуск 187

м. Кропивницький
«КОД»
2020

Н 34 Наукові записки. – Випуск 187. – Серія:
Філологічні науки – Кропивницький: Видавництво
«КОД», 2020. – 736 с.

До Наукових записок увійшли статті, присвячені дослідженню **актуальних питань** мовних систем: проблем розвитку та функціонування в поліетнічному та полікультурному просторі (актуальних проблем загального мовознавства, лексичної семантики, граматики, фонетики та фонології, полікритики художніх і фахових текстів, дискурсознавства), теорії та практики перекладу та прикладної лінгвістики, соціолінгвістики, лінгвокогнітивістики, лінгвоконцептології, лінгвокультурології, етнолінгвістики, тексту та дискурсу; аспектів фахової підготовки сучасного вчителя іноземних мов та зарубіжної літератури, перекладача та фахівця з прикладної лінгвістики на матеріалі слов'янських та германських мов.

Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, студентів факультетів іноземних мов та філологічних факультетів, учителів іноземних мов і учителів-словесників.

УДК 08(477.65):80

Збірник зареєстровано в міжнародних наукометричних базах Index COPERNICUS, Google Scholar, Academic Journals, Research Bible, WorldCat.

Рецензенти:

Іваницька М.Л., доктор філологічних наук, професор (м. Київ);

Черноватий Л.М., доктор педагогічних наук, професор (м. Харків);

Бялик В.Д., доктор філологічних наук, професор (м. Чернівці);

Мізін К.І., доктор філологічних наук, професор (м. Переяслав-Хмельницький).

Іноземні рецензенти:

Ренате Бройнінгер, доктор філософії habil, професор Гумбольдт-Центру (Ульм, Німеччина);

Штефан Шіргольц, доктор філософії habil, професор (Ерланген, Німеччина).

РЕДКОЛЕГІЯ:**Науковий редактор:**

Семенюк Олег - доктор філологічних наук, професор, ректор Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (ЦДПУ).

Заступник наукового редактора:

Ключек Григорій - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української та зарубіжної літератури ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Відповідальний секретар:

Ковтюх Світлана - кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Білоус Олександр – кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики, декан факультету іноземних мов ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Ріхард Й. Бруннер – доктор філософії habil, професор Гумбольдт-Центру університету Ульм/Німеччина.

Енді Гао – доктор філософії, професор університету Нью Саус Уельс в місті Сідней.

Гурбанська Антоніна – доктор філологічних наук, професор, директор Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв.

Ніца Давідовіч – доктор філософії, професор, голова ради оцінювання якості навчання в університеті міста Аріель, голова консорціуму центрів професійного розвитку викладачів вишів Ізраїля.

Мартіне Далмас – доктор філософії habil, професор, професор кафедри новітнього німецькою мовознавства Інституту германських та скандинавських мов університету Париж Сорбона (Франція).

Ліаді Олександр – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри методик дошкільної та початкової освіти ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Міщенко Алла – доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Михида Сергій – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української та зарубіжної літератури, проректор з наукової роботи ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Ожоган Василь – доктор філологічних наук, професор, віце-президент з науково-педагогічної (навчальної) роботи Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Паращук Валентина – кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри англійської мови та методики її викладання ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Руснак Ірина – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури та компаративістики Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка.

Артур Творек – доктор філософії habil, професор кафедри німецької мови Інституту германської філології університету міста Вроцлава. Голова дослідного центру фонетики/Польща.

Мейрін Хенербі – доктор філософії, професор англійської мови університету Гон-Конга.

Технічний секретар:

Верещак Юлія – викладач кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Друкується за ухвалою вченої ради Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

(протокол № 13 від 25.06.2019 року).

Статті подано в авторській редакції

© Центральноукраїнський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка, 2020
© Видавництво «КОД», 2020

ISSN 2522-4077 (Print)
ISSN 2522-4085 (Online)
DOI: 10.36550

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
VOLODYMYR VYNNYCHENKO CENTRAL UKRAINIAN STATE
PEDAGOGICAL UNIVERSITY

RESEARCH BULLETIN

Series:
PHILOLOGICAL SCIENCES
Issue 187

Kropyvnytskyi
«KOD»
2020

КАРТИНИ СВІТУ В АСПЕКТІ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ, ЛІНГВОКОГНІТИВІСТИКИ Й ЕТНОЛІНГВІСТИКИ

УДК 81'1 : 81'22 : 81'374 +008

DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-4077.2020.187.65>

ВЕРБАЛІКА ПЕКЛА : МІФОСЕМІОТИЧНИЙ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІРИ

Олександр КОЛЕСНИК (Київ, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1618-3804>

e-mail: axli@i.ua

КОЛЕСНИК Олександр. ВЕРБАЛІКА ПЕКЛА: МІФОСЕМІОТИЧНИЙ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІРИ. У статті здійснено аналіз та міждисциплінарні інтерпретації мовних засобів, що вербалізують концепт ПЕКЛО. Проаналізовано етимологічні особливості імен концепту у різних європейських мовах. Реконструйовано лінгвокогнітивне підґрунтя та визначено основні функціонально-семантичні характеристики номінацій пекла в англомовному пісенному дискурсі, дотичному до субкультурної картини світу рок-виконавців.

Ключові слова: система, основа, значення, пекло, альтернативний світ, субкультура

KOLESNYK Olexandr. VERBAL REPRESENTATION OF HELL: MYTH-SEMIOTIC AND LINGUOCULTURAL DIMENSIONS. The article analyzes language means verbalizing the mythic concept of Hell. The paper employs the methodology of M-logic that encompasses a number of assumptions concerning the eco-centric (rather than anthropocentric) focus of interpretations, irrational premises of cognition and rationalization of reality, fuzzy nature of objects and phenomena involved in multidimensional interactions, non-linear causative correlations of the said phenomena and respective generic systems, quantum peculiarities of verbally conveyed informational clusters, enigmatic nature of systems' development at bifurcation points as well as systems' inverse fluctuations. The basic ideas of the employed methodology is the recognition of the world's images' plurality and, in the broader sense, the recognition of systems' multidimensional existence and variability of shapes organized as a multiverse. The article suggests a multidisciplinary universalia-oriented interpretation of the concept names' etymology. HELL is identified as a mythic concept that reflects the idea of the "other world" i.e. a reality comprising systemically organized objects and phenomena whose etiology and principles of interaction make it empirically inaccessible. Language units denoting HELL reflect the diachronic loss of ethnic ideas of the "other world". Respective meanings are merged with the content of the mythic concepts provided by the secondary Christian mythology. Further analysis allows identifying linguo-cognitive premises, semantic and functional characteristics of the language units denoting HELL in the English lyrics authored by the present-day rock musicians. Specific conceptual network verbalized in rock-discourse contributes to the creation of a respective subculture and a worldview. The analyzed language signs manifest axiological inversions and metaphoric interpretations of the concept's content implying the worlds' proximity, hierarchical re-orientation, qualitative interpretation etc.

Key words: system, stem, semantics, hell, alternative world, subculture

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні лінгвістичні розвідки, орієнтовані на міждисциплінарні інтерпретації явищ мови та мовлення й виявлення екстралінгвальної інформації (Жихарева, 2018; Петлюченко, 2017), стимулюють увагу до реконструкцій лінгвокультурних і лінгвокогнітивних властивостей мовних знаків, дотичних до творення альтернативних світів та специфічних картин світу, співвіднесених з певними лінгвокультурами. Зокрема, оскільки в межах моно-дисциплінарних розвідок (Bailey, 1986; Павленко, 2001) висвітлюються окремі аспекти феномену ПОТОЙБІЧЧЯ, **невирішеним** залишається питання універсальних механізмів концептуалізації та вербалізації емпірично недосяжного простору з відмінним станом речей відносно "первинної реальності". Відповідно, **метою** статті є аналіз міфо-концептуального та універсологічного підґрунтя номінацій концепту-міфологеми ПЕКЛО у європейських мовах у порівнянні з його англомовними вербалізаціями у пісенному дискурсі рок-виконавців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Використана у дослідженні методологія М-логіки орієнтована на нео-антропоцентризм (у сенсі еко-центризму), визнає

ірраціональність будь-яких раціоналістичних побудов (теорія міфологічно орієнтованого семіозису), нечіткий характер об'єктів різної етіології, включених до багатомірних взаємодій, квантові властивості вербально опосередкованих інформаційних взаємодій, нелінійний характер каузативних відносин між елементами систем, енігматичну природу поступу відкритих систем у точках біфуркацій, а також інверсивну специфіку їхніх флуктуацій (Колесник, 2017). Принциповим у застосованій методології є визнання плюралістичності варіантів світу, а в широкому сенсі - багатомірності й варіативності форм буття, організованого як поліверсум. Світ і його можливі конфігурації з позиції М-логіки постають наступним чином:

$$\forall W = \sum p|a^n b^n c^n d^n| / q^n; x|a^n b^n c^n d^n| / y^n; s^n; t^n$$

$$\text{IN (1) } W / \varsigma$$

$$\text{IN (2) } W / \text{trans}(\Delta\epsilon)$$

$$\text{IN (3) } W / (\text{scen } \Delta n)$$

$$\exists W' = \sum p|a^{\Delta n} b^{\Delta n} c^{\Delta n} d^{\Delta n}| / q^{\Delta n}; x'|a^{\Delta n} b^{\Delta n} c^{\Delta n} d^{\Delta n}| / y^{\Delta n}; s'^{\Delta n}; t'^{\Delta n}$$

- для будь-якого світу (W) мірності (n), що охоплює сукупність живих істот (p) з онтологічними (a), функційними (b), аксіологічними (c) та локативними (d) ознаками, проявленими у ступені / мірності (n), котрі виконують дії (q), дозволені виміром (n), а також неживих предметів (x), з відповідними онтологічними (a), функційними (b), аксіологічними (c) та локативними (d) ознаками, проявленими у ступені / мірності (n), що функціонують як (y) за нормами виміру (n) у просторі (s) та часі (t), організованими за закономірностями виміру (n) за умови використання базового міфологічного інтерпретаційного оператора (ς), здійснення впливу енерго-інформаційного імпульсу певної сили ($\Delta\epsilon$), що трансформує систему (*trans*), або розгортання низки варіативних сценаріїв (*scen* Δn) існує світ W', у якому відбувається зміна станів речей, а конфігурація світу змінюється: усі складники проявляють відмінні характеристики, залежно від ступені зрушень (Δn) у базових "налаштуваннях" світу. Будь-яка з можливих конфігурацій світу надає йому статусу альтернативного (фізичного, ментального, семантичного, математичного, концептуального тощо), кожен з яких може ідентифікуватись як ПОТОЙБІЧЧЯ. З огляду на антропність сприйняття і категоризації світу, альтернативний світ не обов'язково є "реальним", оскільки має власну мірність, відзначається відмінною етіологією складників, локалізований відокремлено від антропного локусу і тому недоступний для емпіричного спостереження.

Унаслідок того, що у так званий "ревербераційний" період існування європейських мов і лінгвокультур міфологічний простір (системно організований енерго-інформаційний континуум, контейнер базових смислотворчих аксіоматичних операторів) співіснує з, або накладається на простір вторинної християнської міфології, а протягом "периферійного" періоду витісняється до периферії християнської теоцентричної картини світу (Колесник, 2011: 75-76), уявлення про ПОТОЙБІЧЧЯ у переважній кількості європейських лінгвокультур переосмислюються, уніфікуються і перетворюються на зміст концепту-міфологеми ПЕКЛО. При цьому етноспецифічні уявлення про ПОТОЙБІЧЧЯ "підлаштовуються" під зміст базових операторів-міфологем іудо-християнства. Зокрема у біблійних текстах реалізовано три концептуалізовані іпостасі ПЕКЛА. Так, першим є уявлення про "вогненний простір" або "місце покарання" відоме як "геєнна": грец. *γέεννα* (фонетична транскрипція одиниці іудео-арамейської мови, пор. івр. גֵּהֶנּוֹם "ge hinnom" "долина Еннома", локація спалення сміття чи покарання, або ж локація проведення язичницьких ритуалів, пов'язаних з вогнем (Bailey, 1986), пор. *Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehennae ignis* "а хто скаже дурний, підпадає геєнні огненній" (Vulgate: Mat. 5-22). Другим концептом є "містилице мертвих", що схоже на давньогрецьке царство мертвих Аїд (можливо, дгр. *αἴδης* * < *ἄφιδας* "невидимий" (іє. *a*- "заперечення" + **u(e)di*- "бачити" (Pokorny, 1959: 1125), що зумовило використання в Септуагінті гр. *αἴδης*, яке при перекладі латиною у Вульгаті вже постає узагальненням *infernum* ("нижнім світом" = d01), пор. *Et tu Capharnaum, numquid usque in caelum exaltaberis? usque in infernum descendes* "А ти, Капернауме, що до неба піднісся, аж до аду ти зійдеш". (Vulgate: Mat. 11:23).

Нарешті, івр. לִישׁוֹן шеол "яма, могила, провалля" також перекладена одиницею *infernum* у Вульгаті: *Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes quae obliviscuntur Deum*. «Попрямують безбожні в пекло, всі народи, що Бога забули,» (Vulgate: Ps. 9-18), ἀδης у Септуагінті: ἀποστραφητωσαν οι αμαρτωλοι εκ των αδην... (Septuagint: Ps. 9:18). "Імпортовані" до картин світу європейських етносів значення "вогнений" (=a02), "місце покарання" (=b01^d), "контейнер мертвих" (=b02), "могила" (=b03) становлять "сильний імплікаціонал" з негативним забарвленням (-с) номінацій пекла, реалізованих національними мовами. У внутрішній формі імен вказаного концепту закодовано низку ознак (інхотативний міфологічний оператор), що характеризують уявлення європейських етносів про ПЕКЛО як специфічний простір / світ. Зокрема, в германських мовах ПЕКЛО постає передовсім "прихованим світом" (=a01):

a. *hell*, да. *hel*, *helle*, норв. *helvete*, дан. *helvede*, ісл. *helvítis*, шв. *helvete*, дісл. *hel* "Хель, один зі світів", "Хель, богиня смерті, володарка світу Niflheimr", люкс. *häll*, нід. *hel*, нім. *Hölle*, гот. *halja*, дфриз. *helle*, дсакс. *hellia*, двн. *hella* < герм. *haljo- "пекло, підземний світ" (Kroonen, 2013: 204), що ймовірно співвідноситься з герм. *hal-/ hel- / hul-* "закривати, ховати" (Левицький, 2010: 241), пор. герм. *helan- "приховувати, ховати" (да. *helan*, дфриз. *hela*, дсакс. *helan*, снід. *helen* "приховувати, ховати", н. *hehlen*, нід. *helen* "захищати", двн. *helan* "захищати", дпівн. *hellir* "печера" < іє. *kél-e-* "закривати, приховувати, захищати" (Pokorny, 1959: 553). За альтернативною версією, герм. *hal-/ hel- / hul-* пов'язується з протогерм. **xall-* < прото іє. **kaln-* "вузьке місце, вузький прохід" і може співвідноситись із лат. *callis* "гірська стежина, лісова стежка", болг. *klánik* "простір між пічкою та стіною", серб. *klánac* "вузький прохід", словен. *klánec* "ущелина, рівчак", чes. *klanec* "сідловина гори, стежка", що інтенсифікує ознаку "важкодоступний", і здійснює відсилку до когнітивної структури, що ототожнює ПЕКЛО і "отвір, діру", "провалля", гіпотетично, "канал переходу" між світами різної природи.

На спорідненість з іє. *kél-* вказують номінації пекла кельтськими мовами, що містять ознаку "таємний, прихований, темний": гел. *ceil* "приховувати", ірл. *ceilim*, дірл. *celim*, вал. *celu*, пор. також лат. *cēlo* "ховати", лат. *occulo* "приховувати", гр. *καλυπτω* "ховатись", санскр. *kála* "темрява" < іє. *kél-e-* (McBain, 1911: 78).

Виявлені семантичні паралелі, детерміновані полісемантизмом вихідних "код-онів" (іє. першооснов), дозволяють виокремити певні алюзивні ланцюжки, що віддзеркалюють закономірності існування паралельного світу, уявлення про котрий концептуалізовано як ПЕКЛО.

Так, нетипове, втім, можливе семантичне зрушення герм. **helan-* > зах. герм. **heli-* "оманливий, підступний": снн. *hāl* "прихований", двн. *hāli* "рівний, слизький, слабкий", свн. *hæl(e)* "прихований", а також дпівн. *háll*, фарер. *hállur* "слизький" < **hela-*, гіпотетично як дериваційна паралель до **weta-* "вогкий" (Kroonen, 2013: 218- 219). У германській міфологічній традиції "вогкий" є типологічною ознакою одного з нижніх світів, що співвідноситься з енергіями, міфопоетично співвіднесеними зі стихією ВОДИ.

Відзначимо, що утворені від близької першооснови іє. *kél-* з розширювачем *s-* мовні одиниці на позначення інших референтів містять імпліцитну ознаку "прихований, закритий" (іє. *s-kél-* > протогерм. *skalō, *skaljō, **skiljō(n)*, *skēlō, *skullēn "мушля, шкаралупа, прикриття": дпівн. *skel* "шкаралупа", *skāl* "чаша", *skalli* "череп", а. *shell* та ін. (Pokorny, 1959: 550), що, свідчить про омонімію першооснов ("матерії" первинного міфу) й імпліцитно підтверджує ознаки "замкнений, важкодоступний, відмінний, захищений, контейнер" у номінаціях ПЕКЛА як світу.

Діалектична сутність об'єктів і феноменів, включених до взаємодії відкритих систем, проявляється у поєднанні у внутрішній формі мовних одиниць контрарних ознак. Так, "темний" (=a03) гіпотетично здатен бути й "світлим" (=a05), якщо взяти до уваги полісемантизм іє. *kel* - > герм. *hal-/ hel- / hul-* "дзвінкий, дзвін, шум" > "яскравий" (за механізмом синестезії) (Левицький, 2010: 255): свн. "гучний, світлий, блискучий", люкс., нім. *hell*, африк., нід, фриз. *helder* "яскравий" (слабкий імплікаціонал номінацій).

Нарешті, іє. *kel-* дозволяє наступні інтерпретації. А. *hield* "схил" < са. *heelden, helden* < да. *hieldan, heldan* ("спиратись, схилитись, нахилитись, згинатись < протогерм. **halbijana* "згинатись, виливати", "порожній") < іє. **kel-* "схилити, нахилити" (нід., снн. *hellen*, свн. *helden* "схилити"), дан. *hælde* "схилитись, спиратись, схил"), шв. *hälla* "схилитись, виливати", ісл. *halla* "нахилитись убік, схилитись", ісл. *hella* "виливати", дісл. *hella* "виливати"; а також а. *hield, yield* (н. *Halde*, дан. *hæld* "схил") < са. *held* < да. *hield* "схил, укис, скат" < протогерм. **halbijōn, *halbijō* "нахил, схил") < іє. **kel-* "схилитись"). Ця версія етимологічної спорідненості акцентує зв'язок уявлення про ПЕКЛО як прірву зі схилами, якими об'єкт падає або ковзає ("слизький" < **hela-*) до потойбіччя. Ознака "лити, виливати" може метафорично співвідноситись з певними енергіями, випромінюваними / проєктованими з одного світу в інший.

Якщо у германських лінгвокультурах реалізовані онтологічні характеристики ПЕКЛА, то у романських мовах відповідні імена концепту акцентують базову локативну ознаку "нижній" (=d01): фр. *enfer*, іт. *inferno*, ісп. *infierno*, порт. *inferno* < лат. *infernalis* "приналежний до нижнього регіону" < лат. *infernum* "потойбіччя, нижній світ", *infernus* "нижній" < *infra* "під" (EDME). Під впливом латини подібні назви з'явилися у кельтських мовах: гел. *ifrinn*, вал. *uffern*, ірл. *ifrionn, ifreann*, дірл. *ifurnn* < лат. *infernum*, а також потрапили до інших європейських мов: а. *infernal*, албан. *ferr*, баск. *infernu* тощо (McBain, 1911: 211).

У слов'янських номінаціях реалізується функціональна ознака "горіти, палати" (=b03^{a02}): укр. *пекло*, блр. *пекла*, мак. *некол*, пол. *piekło*, чес., слц. *peklo*, хорв. *paka*, влуж. *pjeklo*, нлуж. *pjakło*, болг. *пѣкло*, слн. *pekel*, стсл. *пѣкъль* "пекло", *пѣцьль* "смола" < *рѣк-л* "смола" (лит. *pikis*, лтс. *pikis*, лат. *pix*, гр. *πισσα* "смола") < іє. **pī-* "сік" є результатом смислового впливу гр. *πῆεννα* і відсилки до сценарію "покарання грішників за допомогою спалення у смолі" (ЕСУМ: 4-328-329). Запозиченнями є також укр., болг., мак., рос. *ад* < стсл. *адъ* < дгр. *αἰδης* "Аїд, підземне царство" < дгр. *αἰδης* < **αἰδης* "невидимий" (1125; ЕСУМ: 1 - 48).

Отже, концепт-міфологема ПЕКЛО виявляється своєрідною універсалією, що віддзеркалює стирання етноспецифічних уявлень про ПОТОЙБІЧЧЯ. Його імена європейськими мовами засвідчують узагальнені уявлення про нього як "віддалений", "важкодоступний", "невідомий", "нижній" простір, а успадковані імпліцитні смисли "покарання", "страждання", "вогонь" протягом кількох століть становлять імплікатури, використовувані в ідеологічному, релігійному, пропагандистському, дидактичному та ін. видах дискурсу. Наприклад, у згаданий "ревербераційний" період функціонування лінгвокультур давньоанглійські номінації ПЕКЛА демонстрували переосмислення християнських міфологем: *feond on helle* "пекельна потвора" (Beowulf: 101) (контейнер), *helle gemundon in modsefan* "пекельним були їхні думки" (досл. "пекло було у них на думці") (Beowulf: 179-180) (родова ознака), *helrunan* "пекельні істоти" (досл. "пекельні руни", родова ознака, що свідчить про енігматичну природу об'єктів, метафорично позначених як "руни, знаки" (Beowulf: 163), *þæs þu in helle scealt werhðo dreogan* "так тебе до пекла прокляття потягне" (Beowulf: 588-589) (контейнер / об'єкт просторової трансформації), *helle hæfton* "бранець пекла" (Beowulf: 788), *þær him hel onfeng* "його забрало пекло" (Beowulf: 852), *hellbendum fæst* "у міцних "обіймах" пекла" (Beowulf: 3072) (агенс) тощо.

Протягом "лінвокреативного періоду" функціонування мов і культур (хронологічно – інформаційна доба "постмодерну") відбувається "деміфологізація" вторинних міфів і доктрин та "реміфологізація" культур у сенсі відродження етноспецифічних дохристиянських фрагментів міфологічного простору як основи свідомого моделювання картин альтернативних світів. Основою вказаних процесів є низка концептуальних інверсій, а наслідком – формування субкультур і лінгвокультур, у яких зміст фокусних концептів переосмислюється, а мовні засоби їхнього втілення демонструють відмінні від попередніх епох смисли.

Так, у англomовному пісенному дискурсі рок-виконавців кінця XX - початку XXI ст., навколо якого розбудований специфічний субкультурний варіант світу, номінації ПЕКЛА

проявляють наступні функціонально-семантичні характеристики і реалізують такі когнітивні моделі:

ПЕКЛЮ - ПРОСТІР S1 (Локус-1, інший світ з набором сильних імплітур "темний" (a03), "глибокий" (a04^{d01}), "вогненний" (a02) і специфічною конфігурацією, вербалізований знаками-синсигнумами): *Across the gates of Heaven beyond the gates of Hell* (констататор, дескриптор) (Manowar: K), *Don't look for me in Heaven Don't look for me in Hell* (індекс-орієнтир) (Manowar: Gr), *The seven bloody Gates of Hell* (номінатор, дескриптор) (Slayer: HA), *I have seen the darkened depths of Hell* (Slayer: CE), *Ride up on hell's hot wind* (дескриптор) (Manowar: BrD).

Одиниці, що реалізують цю когнітивну модель, індексально вказують на накладання, асоціювання, зближення ПЕКЛІА з іншим простором (=d02), проявляють риси легісигнумів: *Hear our cry, save us from the Hell in which we live* (констататор, "людський простір") (Slayer: DS), *Don't go to heaven // 'Cause it's really only hell* (Dio: DTS), *Dreams turn to nightmares* *Heaven turns to hell* (Black Sabbath: SBS), *Heaven is there where hell is and hell is down on Earth* (дескриптор локації) (Accept: HHH), *Stricken to live, Hell on Earth* (Slayer: PD), а за певних умов отримує позитивну оцінку: *Hell ain't a bad place... hell is from here to eternity* (Iron Maiden: FHE)

У цій іпостасі ПЕКЛЮ співвідноситься з евентивним концептом ПОДОРОЖ (=b05^d, реалізується "перехресна" функція ПЕКЛІА у взаємодії між світами): *Seven holy paths to Hell - and your trip begins....* (Iron Maiden: MC), *The Gates of Hell* (номінатор, дескриптор) *lie waiting as you see* (Slayer: HA), *Down to the fiery pits of Hell* (констататор) (Slayer: N), *The road you're on goes straight to hell* (констататор) (Slayer: AP), або метафорично, на позначення подолання труднощів: *We have been to hell and back* (Judas Priest: HB), набуття бажаного стану і порушення конвенційних норм: *I'm on the highway to hell... I'm on the way to the promised land* (AC-DC: HH), а також концептом СМЕРТЬ (=b06^{a(lim→0)}): *All gone to hell* (Motorhead: AH), *With a story to tell How we took them to hell* (Manowar: E). Останній смисловий кластер каузативно-компліментарно пов'язаний із моделлю:

ПЕКЛЮ - КОНТЕЙНЕР (енергій, істот, як об'єктів з "потойбічною етіологією", МІФІЧНИХ ІСТОТ, так і неживих об'єктів, що також демонструють певну ієрархію, =b02): *The gates of hell are open! Let me in! /* (Manowar: RD), *Taste the sins of Hell* (Slayer: ADTS), *Army of the heavens, my army waits in hell To battle on the earth, for all the souls who fell* (Manowar: HD), *Black knights of Hell's domain Walk upon the dead* (Slayer: DS), *Heaven's golden chorus sings, Hell's angels flap their wings* (Black Sabbath: EF), *He is the master of hell, riding again* (Black Sabbath: DD), *Their souls are damned to rot in Hell* (Slayer: HA).

При взаємодії з іншими світами реалізується модель ПЕКЛЮ - ДЖЕРЕЛЮ (енергій, сутностей, впливу, що забезпечують "проривну" функцію ПЕКЛІА у поліверсумі, =b04): *She was straight from hell* (Dio: G), *They rode up from Hell* (Manowar: DA), *Ride, Ride, Ride, Ride Up From Hell, Armed with magic sons of demons and men* (Manowar: MR), *Soldiers of Hell veterans of death arise* (Slayer: Fight Till Death), *Lords at night we ride From the depths of Hell's domain* (Slayer: SNM), *Warriors from the gates of Hell In Lord Satan we trust* (Slayer: SNM); *Blasting our way through the boundaries of Hell* (Slayer: EHNB), *Summon your fears from hell* (Black Sabbath: CW), *An angel of hell is rising, heaven's no friend of mine* (Black Sabbath: BM), *Warriors from Hell's Domain Will bring you to your Death* (Slayer: HA), *Apparitions from the pits of Hell* (Slayer: ADTS), *The Hell-filled need to kill... kill... kill... kill...* (Slayer: ADTS), *Lost souls of the dead Form legions that burst through Hell's Gates* (Slayer: N); пор. також згадану вище діалектичну оксиморонну структуру "темрява-світло", що співвідноситься з уявленням про ПЕКЛЮ як джерело енергетичного впливу: *Lights - blinding your mind Like a flash out of hell* (Accept: DN).

ПЕКЛЮ - ПРОСТІР S2 (локус-2 місце покарання (=b05^d), страждань (=b06^d) як аберація християнського міфу з аксіологічними інверсіями): *Dark Lord, I summon thee Demanding the sacred right to burn in hell* (Manowar: BrD), *Feeling the hatred of all damned in Hell* (Slayer: AS), *Evil souls fall to Hell, ever trapped in burning cells!* (Black Sabbath: EF).

ПЕКЛЮ - СИМВОЛ (Знаки-квалісигнуми індексальної та символічної етіології є позитивним аксіологічним маркером (с+) як власне антихристиянських так і соціально-

девіантних концептів), що алюзивно вказує на такі концепти як ВЛАДА: *Rule in hell or serve in heaven choose an altar or throne* (Manowar: RD), ПЕРЕМОГА (або СЛАВНА СМЕРТЬ як переосмислена давньогерманська міфологема): *No road back, I never will return - Into the fire of hell I will burn ... And die, die, die into the fire of hell* (Manowar: HD), *Into the West a gun by your side Hell and glory honor and pride* (Manowar: O), СИЛА: *I'm the lord of the day and the night I've nothing to sell but the power of hell* (Manowar: KK), *In the name of hell Who are you?* (Black Sabbath: WAY) Пор. також відсилку до "компетитивної життєвої стратегії", при вербалізації котрої *hell* у складі першої ідіоматичної одиниці вказує на безкомпромісність життєвої позиції, а у складі другої - на агресивну поведінку відносно супротивника: *Come hell or high water, come hell or high water ... Hell, hell, hell, give em hell* (AC-DC: HHW).

ПЕКЛО → ДОЛЯ: *We who die in battle are born Not for heaven, not for hell* (Manowar: Swords In The Wind 2002, *It goes on and on and on, Heaven and Hell* (циклічність фаз поступу системи), *Hell awaits...* (Slayer HA).

ПЕКЛО → ЯКІСТЬ Q1 (Квалітативний маркер надмірного ступеня (ε) чогось): *Through seas of blood, fighting with hell bent rage* (кваліфікатор-квантифікатор) (Manowar: MR), намірів: *He burns like hell, he wants you dead* (Accept: B), *They said to play it louder than Hell We promised that we would* (Manowar: GMHM), *Deep inside you're as guilty as Hell*. (Black Sabbath: GH).

ПЕКЛО → ЯКІСТЬ Q2 (маркер негативної якості (с-); будь-яка система, що спричиняє шкідливий вплив): *Now he knew well, this life was hell* (кваліфікатор-дескриптор) (Black Sabbath: JE), *You're the one they turn to when hell screams* (Black Sabbath: CW), *Know the bright lights of Hollywood... Seen a few nights of hell* (Accept: S), *The last few days have been pure hell* (Accept: CSN), *He's hell on earth and he's alive* (номінатор-символ ВОРОГА) (Accept: RYC).

ПЕКЛО - СУБ'ЄКТ (агентивна, сапієнтна сутність): *hell awaits* (Slayer: HA), *Hell's evil spell takes a soul* (Slayer: LU), *Hell is calling! We cannot be denied fly to the blackness of the storm* (Manowar: RD).

У картині світу англomовної субкультури рок-виконавців концепт ПЕКЛО має структуру (у лінійному записі):

$$M = \{[(\Leftrightarrow a01^{(d01 \rightarrow X00)}) \wedge |b02^{c+} \rightarrow b04^{c+/c-}|; |d01 \vee d02^{c-/ \epsilon}| \rightarrow |b05^d \vee b06^a^{(lim \rightarrow 0); c-}|] \wedge |a02 \rightarrow b03^{a02} | \wedge |a03 \vee a05| \wedge |a04^{d01}| b05^d; b06^d \rightarrow n^c \}$$

де пропозитивно закодовані семи / компоненти змісту концепту поєднуються шляхом ад'юнкції (∧), диз'юнкції (∨), предикації (⇔), імплікації (→), заперечення (¬); |*| - кластер компліментарних ознак.

Висновки і перспективи дослідження. Таким чином, як базовий концепт інвертованої реальності, що є альтернативною відносно застарілих, неефективних або шкідливих патернів системних взаємодій у звичному світі, у субкультурній картині світу ПЕКЛО демонструє результати аксіологічних інверсій та переаранжування складників змісту. Так, ПЕКЛО з ПОТОЙБІЧЧЯ і СВІТУ ПОКАРАННЯ перетворюється на світ первинної реальності (зберігаються традиційні негативні оцінки), сферу можливостей для реалізації власних інтересів та сферу символізації буття й екзистенційних практик, у яких функції та специфіка "небесної ієрархії" перебирає на себе "пекельна" (оцінки амбівалентні або позитивні). Низка соціальних практик і видів професійної діяльності (від масштабних сценаріїв до автоматизованих скриптів). Ознаки "глибокий", "вогненний" з ядерної зони змісту концепту переходять до медіальної. "Горіння" співвідноситься не з покаранням і стражданнями а з випробуванням, енергетичністю, набуттям бажаного статусу, домінуванням тощо, а традиційні асоціації з болем, страхом і смертю уявляються як частина трансформації та "апгрейду системи".

Перспективним є зіставний аналіз мовних засобів репрезентації ПОТОЙБІЧЧЯ у різножанровому дискурсі.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Жихарева О. Екопоетика англomовного біблійного дискурсу: концепти, образи, нарації / О. Жихарева. – Київ: КНЛУ, 2018. – 312 с.
2. (ЕСУМ) Етимологічний словник української мови: В 7 томах. Укл. Болдирев Р. В. та ін. – К.: Наукова думка, 1982 – 2006.

3. Колесник О.С. Міфологічний простір крізь призму мови та культури : Монографія / О. С. Колесник. – Чернівці : ЧНПУ, 2011. – 312 с.
4. Колесник О.С. Introducing M-logic: basic remarks on key concepts. Теоретична і дидактична філологія. Серія "Філологія". Серія "Педагогіка". – Вип. 25. – Переяслав-Хмельницький: ПП Щербатих О.В., 2017. – С. 159-169.
5. Левицкий В. В. Этимологический словарь германских языков. / В. В. Левицкий. – Винница: Нова книга, 2010. – Т.1. – 610 с.
6. Павленко П. До питання про ад і пекло / П. Павленко // Українське релігієзнавство. – 2001. – № 20. – С. 24-31.
7. Петлюченко Н.В., ред. Концепты и контрасты : монография / под. ред. Н. В. Петлюченко. – Одесса : "Гельветика", 2017. – 632 с.
8. Accept. (B) Breaker, (S) Starlight, (CSN) Can't Stand The Night, (RYC) Run If You Can // Breaker. 1981; (DN) Demon's Night. Restless and Wild. 1982; (HH) Heaven Is Hell // Russian Roulette. 1986. – режим доступу : <http://www.darklyrics.com/a/accept.html>.
9. AC-DC. (HH) Highway to hell // Highway to hell. 1979; (HHW) Hell or high Water. 1985. – режим доступу : <https://www.azlyrics.com/a/acdc.html>.
10. Bailey, L. R. Gehenna: The Topography of Hell. Biblical Archaeologist / L. R. Bailey. – no. 39. – 1986. – PP. 187-191.
11. Beowulf. – режим доступу : http://www.sacred-texts.com/neu/ascp/a04_01.htm.
12. Black Sabbath. (EF) Electric Funeral // Paranoid. 1970; (SBS) Sabbath Bloody Sabbath, (WAY) Who are you? // Sabbath Bloody Sabbath. 1973; (JE) Junior's Eyes // Never Say Die! 1978; (DD) Devil And Daughter, (CW) Call Of The Wild, (BM) Black Moon // Headless Cross. 1989; (GH) Guilty As Hell // Forbidden. 1995. – режим доступу : <http://www.darklyrics.com/b/blacksabbath.html>.
13. Dio. (DTS) Don't Talk To Strangers, (G) Gypsy // Holy Diver. 1983. – режим доступу : <http://www.darklyrics.com/d/dio.html>.
14. (EDME) Etymological Dictionary of Modern English. / Ed. by D. Harper. – режим доступу : <http://www.etymonline.com>.
15. Iron Maiden: (MC) Moon Child // Seventh Son Of A Seventh Son. 1988; (FHE) From Here to Eternity // Fear Of The Dark. 1992. – режим доступу : <http://www.darklyrics.com/i/ironmaiden.html>.
16. Judas Priest. (HB) Hell & Back // Redeemer Of Souls. 2014. – режим доступу : <http://www.darklyrics.com/j/judaspriest.html>.
17. Kroonen G. Etymological Dictionary of Proto-Germanic. / Ed. by A. Lubotsky. – Leiden-Boston: Brill, 2013. – 794 p.
18. Manowar. (DA) Dark Avenger // battle Hymns. 1982; (MR) March For Revenge // Into Glory Ride. 1983; (BrD) Bridge Of Death // Hail to England. 1984; (RD) Ride The Dragon // Triumph of Steel. 1992; (K) King, (O) Outlaw, (GMHM) The Gods Made Heavy Metal // Louder Than Hell. 1996; (HD) House Of Death // Warriors Of The World. 2002; (KK) King of Kings // Gods of War. 2007; (Gr) El Gringo, (E) Expendable // Lord of Steel. 2012. – режим доступу : <http://www.darklyrics.com/m/manowar.html>.
19. McBain A. An Etymological Dictionary of the Gaelic Language / A. McBain. – Stirling: Eneas MacKay, 1911. – 426 p.
20. Motorhead. (AH) All gone to hell // Sacrifice. 1995. – режим доступу : <http://www.darklyrics.com/m/motorhead.html>.
21. Pokorny J. Indogermanisches etymologisches Wörterbuch / J. Pokorny. – Bd. 1–2. Bern: Francke, 1959. – 1183 S.
22. Septuagint Bible. – режим доступу : <https://www.sacred-texts.com/bib/sep/index.htm>.
23. Slayer. (DS) Die By The Sword, (SNM) Show no Mercy, (EHN) Evil Has No Boundaries // Show no Mercy. 1983; (HA) Hell Awaits, (CE) Crypts Of Eternity, (PD) Praise of Death, (N) Necrophiliac, (ADTS) At Dawn They Sleep // Hell Awaits. 1985; (AP) Aggressive Perfecter, (AS) Altar Of Sacrifice // Reign In Blood. 1986; (LU) Live Undead // South of Heaven. 1988. – режим доступу : <http://www.darklyrics.com/s/slayer.html>.
24. Vulgate Bible. – режим доступу : <https://www.sacred-texts.com/bib/vul/index.htm>.

REFERENCES

1. Zhyhareva, O. (2018). Ecopoetyka anhlomovnoho bibliynoho dyskursu: kontsepty, obrazy, naratsiyyi [Eco-poetics of English biblical discourse: concepts, images, narrations]. Kyiv: KNU, 312 p.
2. (ESUM) (1982 – 2006). Etymologichnyi slovnyk ukraïn's'kyi movy [Etymological dictionary of the Ukrainian language]. Boldyrev R.B., ed. In 7 vol. Kyiv: Naukova dumka.
3. Kolesnyk, O.S. (2011). Mifolohichnyi prostir kriz pryзму movy ta kultury [Mythic space in the scope of language and culture]. Chernihiv : ChNPU, 312 p.
4. Kolesnyk, O.S. (2017). Introducing M-logic: basic remarks on key concepts. // Teoretychna I dydaktychna filologiya. "Filologiya". "pedagogika". Issue. 25. Pereyaslav-Hmelnytskyi: Shcherbatyh O.V. PP. ,159-169.
5. Levitskiy, V.V. (2010). Etimologicheskii slovar germanskikh yazykov [Etymological dictionary of Germanic languages]. Vinnitsa: Nova Knuha. V.1, 610 p.
6. Pavlenko P. Do pyttannya pro ad I peklo [On hell and inferno]. Ukrayinske relihiyeznavstvo [Ukrainian religious studies]. 2001. no 20. PP. 24-31.
7. Petliuchenko, N.V. ed. (2017). Kontsepty i Kontrasty. [Concepts and Contrasts]. Odesa: "Helvetyka", 632 p.

8. Accept. (B) Breaker, (S) Starlight, (CSN) Can't Stand The Night, (RYC) Run If You Can // Breaker. 1981; (DN) Demon's Night. Restless and Wild. 1982; (HH) Heaven Is Hell // Russian Roulette. 1986. URL : <http://www.darklyrics.com/a/accept.html>.
9. AC-DC. (HH) Highway to hell // Highway to hell. 1979; (HHW) Hell or high Water. 1985. URL: <https://www.azlyrics.com/a/acdc.html>.
10. Bailey, L. R. (1986). Gehenna: The Topography of Hell. Biblical Archaeologist. no. 39. PP. 187-191.
11. Beowulf. URL: http://www.sacred-texts.com/neu/ascp/a04_01.htm.
12. Black Sabbath. (EF) Electric Funeral // Paranoid. 1970; (SBS) Sabbath Bloody Sabbath, (WAY) Who are you? // Sabbath Bloody Sabbath. 1973; (JE) Junior's Eyes // Never Say Die! 1978; (DD) Devil And Daughter, (CW) Call Of The Wild, (BM) Black Moon // Headless Cross. 1989; (GH) Guilty As Hell // Forbidden. 1995. URL: <http://www.darklyrics.com/b/blacksabbath.html>.
13. Dio. (DTS) Don't Talk To Strangers, (G) Gypsy // Holy Diver. 1983. URL: <http://www.darklyrics.com/d/dio.html>.
14. (EDME) Etymological Dictionary of Modern English. Ed. by D. Harper. URL: <http://www.etymonline.com>.
15. Iron Maiden: (MC) Moon Child // Seventh Son Of A Seventh Son. 1988; (FHE) From Here to Eternity // Fear Of The Dark. 1992. URL: <http://www.darklyrics.com/i/ironmaiden.html>.
16. Judas Priest. (HB) Hell & Back // Redeemer Of Souls. 2014. URL: <http://www.darklyrics.com/j/judaspriest.html>.
17. Kroonen G. (2013). Etymological Dictionary of Proto-Germanic. Ed. by A. Lubotsky. Leiden-Boston: Brill, 794 p.
18. Manowar. (DA) Dark Avenger // battle Hymns. 1982; (MR) March For Revenge // Into Glory Ride. 1983; (BrD) Bridge Of Death // Hail to England. 1984; (RD) Ride The Dragon // Triumph of Steel. 1992; (K) King, (O) Outlaw, (GMHM) The Gods Made Heavy Metal // Louder Than Hell. 1996; (HD) House Of Death // Warriors Of The World. 2002; (KK) King of Kings // Gods of War. 2007; (Gr) El Gringo, (E) Expendable // Lord of Steel. 2012. URL: <http://www.darklyrics.com/m/manowar.html>.
19. McBain A. (1911). An Etymological Dictionary of the Gaelic Language. Stirling: Eneas MacKay, 426 p.
20. Motorhead. (AH) All gone to hell // Sacrifice. 1995. URL: <http://www.darklyrics.com/m/motorhead.html>.
21. Pokorny J. (1959). Indogermanisches etymologisches Wörterbuch. Bd. 1–2. Bern: Francke, 1183 S.
22. Septuagint Bible. URL : <https://www.sacred-texts.com/bib/sep/index.htm>.
23. Slayer. (DS) Die By The Sword, (SNM) Show no Mercy, (EHN) Evil Has No Boundaries // Show no Mercy. 1983; (HA) Hell Awaits, (CE) Crypts Of Eternity, (PD) Praise of Death, (N) Necrophiliac, (ADTS) At Dawn They Sleep // Hell Awaits. 1985; (AP) Aggressive Perfector, (AS) Altar Of Sacrifice // Reign In Blood. 1986; (LU) Live Undead // South of Heaven. 1988. URL : <http://www.darklyrics.com/s/slayer.html>.
24. Vulgate Bible. URL : <https://www.sacred-texts.com/bib/vul/index.htm>.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олександр Колесник – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри германської філології Київського університету ім. Б. Грінченка.

Наукові інтереси: лінгвoseміотика, лінгвокультурологія, когнітивні студії, міфологія.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Oleksandr Kolesnyk – Doctor of Philology, Professor of Germanic philology chair, Kyiv Borys Grinchenko university.

Scientific interests: semiotics, linguo-cultural studies, cognitive sciences, mythology.

УДК 81'27'42

DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-4077.2020.187.66>

ЛИНГВОПРАГМАТИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ КОНТАМИНАЦИИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО И РЕКЛАМНО- ТУРИСТИЧЕСКОГО ДИСКУРСОВ

Елена ПАНЧЕНКО (Днепр, Украина)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2217-5613>

e-mail: epanchenko2017@gmail.com

ПАНЧЕНКО Елена. ЛИНГВОПРАГМАТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ КОНТАМІНАЦІЇ ХУДОЖНЬОГО ТА РЕКЛАМНО-ТУРИСТИЧНОГО ДИСКУРСІВ. У статті розглядаються поняття дискурсу, рекламно-туристичного та художнього дискурсів та їх взаємодія. Теоретичні положення ілюстровано прикладами з текстів, пов'язаних з відвідуванням Таорміни, Баден-Бадена та Бродстейтса. Показано, що художній текст в різних мінімізованих формах інстальюється в рекламний, зокрема туристичний дискурс в рекламних його жанрах. Ці форми можна звести до таких варіантів: згадка прізвища автора, згадка назви твору з посиланням на